Rudbeck and the ...

B.K.
R 83
Ka
1253
1253

Harvard Botany Libraries

3 2044 105 174 759

Bf
R833

Ka
R83du
1733

Library

Arnold Arboretum

of

Harvard University

Claf Ruelbeck fit

Ludain Rubens

17⁴/₄

OLAVI RUDBECK FILII
DUDAIM
RUBENIS,

QUOS

Neutiquam Mandragoræ fru-
ctus fuisse, aut Flores amabiles, Lilia,
Violas, Narcissos, Leucoja, species
Melonis, Vaccinia, Chamæbatum,
Rosam, Solanum halicacabum, certas
Uvas, Tubera, Maiisch, Circæam,
Hordeum, Philtra amato-
ria &c.

Sed

Fragavel mora Rubi Idæi
spinosi,

Allatæ hic rationes satis videntur
evincere.

Cum Gratia & Privilegio Sacr. Reg. Majestatis.

UPSALIS,
LITERIS WERNERIANIS, A:o 1733.

ARROLD
ARBORIUM
HARVARD
UNIVERSITY

Harvard College Library
Plant Collection
Gift of Mrs. E. C. Hammer
Jan. 27, 1902

*Deposited in
Arnold Arboretum
September 1946*

UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

A κ Ω.

Eperiuntur in Sacro Codice multa & varia vocabula, quorum notiones adhuc solide atque plane non erutæ, sed obscuritati suæ subjacentes, industriam Philologorum flagitant: ad horum classem, vel primo

loco referri meretur illud דודאים, *Dudaim*; quod legimus Gen. 30: 14. Cum vero hoc vocabulum, cum ejuscemodi ceteris, ad Historiam naturalem omnino pertineat, natam hinc nobis eo majorem libertatem remur, cogitationes nostras aperiendi, quod etiam ante nos & plurimi & magni viri idem hac in causa fecerunt, non per omnia premendo vestigia versionum LXX viralis, Vulgatæ, & Targumicæ; quæ per *Dudaim*, herbam illam Mandragoram, *μανδραγόραν*, aut quoque *μηλα μανδραγορων*, poma Mandragoræ volunt. Utut Josephus, Aquila, Hieronymus, Augustinus, Pagninus, Munsterus, Vatablus, Clarius, Drusius. Grotius, R. Chija bar Abba, R. Kimchi, R.

A

Nach-

OLD
ARBORETUM
HARVARD
UNIVERSITY

Nachmanides, R. Aben Esra, Elias Levites, Georgius Kirstenius D. & Profess. Medicus Stetini 1651. 4:to; ceteri in eandem iverint sententiam. Cui quoque una cum Lyra antiqua Germanorum versiones accesserunt, vertendo *Alraun*, h. e. Mandragora. Nemo tamen Drusio acrior hanc ipsam interpretationem defendit, atque id quidem non sine mordacula obtrectatione laudis eorum, qui alius sunt opinionis, modestius ideo illius criminis monitus est ab Andr. Riveto, Oper. Theol. Exerc. in Gen. cap. 30: *Emanuel Tremellius & Franciscus Junius (qui viri & quanti?) interpretantur Dudaim, dicentes vocem generalem esse, ad flores omnes amabiles, gratique ac jucundi odoris, quod dilectam eo modo דוד Ebraei appellant acute. Tunc acute, inquit Rivetus, nunc in vanis tempus terunt, ea maximi faciunt, quæ indocti admirantur, docti rident. An docti rident acute dicta? hanc eorum interpretationem dure excepit Drusius, & ut solet exagitarit acrius, modestius hoc dici potuit.*

Fateor me, visa censura Drusiana in illos, qui diversas, ab ipsius & veterum interpretum sententia, opiniones foverint, aliquantisper gradum stitisse, & illa, quæ de hoc argumento in chartas pridem conjeceram, in aliquod tempus seposuisse; raturum æque sinistrum judicium me measque cogitationes mansurum, utpote quæ partem ipso quoque vocis etymo inniterentur. Postquam autem perpendi, Viros & nomine & omine Doctos, meritoque eruditionis laude mactandos, non facile in homines, a sua opinione alienos dicteriis invehi, sed quibus possint modis eorum

rum placita in meliorem partem interpretari solere; animum recollecti, meas quoque in hanc rem meditationes publici juris faciendi, præsertim cum intelligam viros doctos haud paucos, cum Amama problem. 215. asserere, per *Dudaim* nullo modo Mandragoras intelligi posse. Nimis longum foret, neque opus est, omnium hoc in negotio Auctorum sententias recensere; quas curiosus lector abunde ipse legere potest apud illos, qui hoc argumentum elaborarunt: ut inter alios; Christianus Ravius Berlinotes, Or. Ling. Profess. Ord. Upsalensis, in disputatione de *Dudaim Rubenis*, edita Upsal. d. 26. Apr. 1656. iu 8:vo; & Bonde Humerus, tum Ling. Or. Profess. Lundens. de *Rubenis Dudaim*, Lundini Goth. d. 12. Jun. 1714. in 4:to. Sed exterorum labores exteris satis notos præsupponimus. Quid enim statuerit Passioneus Abbas Italus in dissertatione de *Dudaim*, mihi adhuc ignotum. Welschius autem in Epistola ad Joh. Fabri, suspicatur, quod *Dudaim* fuerit Melongena Arab. Melenzana Ital. h.e. Solanum pomiferum, Casp. Bauh. *Badilgian*, *Badilgian* & *Patlgian* vulg. Turc. Men. Th. Pariter & Athanas. Kircher. in Scal. Magn. pag. 195. dicit quod *πιβηταξε* Æg. sit Melongena Sylvestris, poema amoris, Mandragora, interim *πιβεταξε* videtur mihi esse idem cum אבטחם Hebr. Num. 11: 5. Tempori itaq; atq; brevitati litantes, nuda solum enumeratione plerarumq; herbarum ac plantarum erimus contenti, per quas, præter Mandragoram, vidimus interpretes & criticos transtulisse *Dudaim* Hebræorum. Utpote Balsamum, Jasminum sive Gelseminum, Lilia in genere, Lilia Alba, Violæ, Narcissi, Leucoia,

species Melonis, Vaccinia, Chamæbatos, Rosæ, Solanum Halicacabum, certæ Uvæ, tubera, Flores amabiles, Philtra amatoria, Maiisch, Circæa, nec non hordeum, ut R. Isaac, quod maxime miror. Nec defuerunt, qui ipsam vocem Hebraicam retinere maluerint: ut, Biblia Islandica, Danica, Hollandica &c. imprimis in loco Gen. 30: 14. His Joh. Clericus adnumerandus, qui ita hunc versum exprimit: *Egressus Ruben triticeæ messis diebus, in agro Dudæa invenit, eaq; ad Leam matrem adtulit, cui Rachela, da mihi quæso, aliquantum ex filii tui Dudæis.* Addita in subjuncto commentario hac nota: *Dudæa,) servavimus vocem Hebraicam דודאים Dudaim; quia quis sit hic aut flos aut fructus, non constat. Attamen maluimus ipsam vocem Hebraicam retinere, qua in re nullum est erroris periculum, cum ea instar nominis proprii haberi queat. Possunt hac de re consuli Joan. Drusus in dissertat. de Mandragoris Rubenis. Niccol. Fullerus Miscell. Libr. VI. c. 6. & Jobus Ludolfus Num. 72. ad Libr. I. Hist. Æthiopicæ, hic de Musæ fructu intelligit; alii Jasminum, alii Violas, alii Lilia esse volunt, nullis satis firmis rationibus nixi: æque verosimiliter, qui Amomum signari conjiceret, quod est odoratum & profert fructum uvarum instar, de quibus Dioscorid. cap. 13. Quereretur similitudo, nec ægre inveniretur inter ejus fructus & lebetes, aut canistra, quæ Hebræis non modo דודים Dudim sed etiam דודאים Dudaim dicuntur. Ut cognoscere est ex Jerem. 24: 1. feminis esse utile, idem docet, loco pistremo laudato, Dioscorides, sed conjecturarum plus satis. Clarissimi Jobi Ludolfi verba loco citato ita jacent. Ficus Indica quoque, quæ Müz vel Mauz Arabibus dicitur*

tur, in Habesinia crescit : præcellentissimus fructus est, quinquaginta enim ficus cucumeris magnitudine & formâ de uno caule dependent, suavissimi odoris & saporis. Mense Junio maturescunt, ut ex itinerrario principis Radzevili didici, qui eos vidit haud procul Damasco, ubi raræ sunt; nam calidius clima poscunt. Quæ circumstantiæ mihi conjecturam fecerunt, haud alium fructum רודאם, Dudaim fuisse, super quo Jacobi uxores altercatæ sunt. Paulo post & alios viros doctos idem conjecisse animadverti, tamen non additis rationibus. Ut quidem mihi videtur, fructum oportuit fuisse rarum & jucundum, qui puerum moveret ut eum decerperet : (neque enim graveolentem Mandragoram Ruben domum deferre operæ pretium putasset,) qui etiam rixa dignus, nec obvius cuilibet esset. Nam flores amabiles, ut alii reddunt, Lilia, Violas & similes, missa ancilla, Rachel æquè facile legere posset.

Num itaque Dudaim unquam sit vel fuerit fructus Muzæ aut ficus Indicæ, Acoft. Lugd. app. isti opinioni suum locum & honorem tribuo, saltem ex additis rationibus illud ipsum capere nequeo; sunt autem hæ, ex præcedentibus excerptæ, quæ sequuntur:

1. Fructum oportuit dudaim fuisse rarum & jucundum, qui puerum moveret, ut eum decerperet.
2. Neq̃ enim graveolentem Mandragoram Ruben domum deferre operæ pretium putasset.
3. Cujus fructus etiam rixa dignus.
4. Nec obvius cuilibet esset.
5. Nam flores amabiles, missa ancilla, Rachel æquè facile legere posset.

6. Quinquaginta enim ficus cucumeris magnitudine & forma de uno caule dependent.

7. Haud procul Damasco crescunt. In contrarium, pace tamen Eruditissimi viri, hæcce dubia moveri possunt: 1. Fuisse præter propter Rubenem, dum *Dudaim* hosce legeret, quinque modo annorum puerulum, secundum calculationem Joh. Lightfooti in observ. in Gen. cap. 30. *Ruben anno ætatis circiter quinto, dum Messores sequitur, incidit in Mandragoras, & ejus poma.* Ita Christ. Ravius in Disp. de *Dudaim* Rubenis pag. 1. *erat tunc Ruben admodum puer, nempe minor sexto anno, & pag. 2. Ruben id temporis summum quinquennis esse poterat.* Quamvis Andr. Rivetus Oper. Theol. in Genes. c. 30. Exerc. 130. annum fere addat, dicendo: *Ruben adhuc puer, rediens ex agro, ad quem egressus erat, non animo operandi in illa ætatula, vix enim erat septennis, attulit matri suæ Dudaim.* Scilicet puer quinque, aut sex summum annos natus, eam cognitionem florum & fructuum habuit, ut sua sponte motus campos perreptaret, rariorem herbam præ ceteris obviis & vulgaribus electurus, quas antea sæpe & manducavit & oculis usurpavit, non credo. 2. Quidni potius Mandragoram carpsisset pusio, cujus flores & fructus, quoad externam speciem, adspectu haud sunt viliores illis, quos fert Muza seu Ficus Indica? Certe illam si invenisset, æque dignam judicasset, quam domum redux matri offerret. Quantilla enim est res, qua illam ætatulam delectari videmus, secundum vetus apud nos adagium; *barnfegnan ær icke stor*: adeo parvulo flosculo potius

potius, quam majori flore toto pectore lætantur infantuli, prout quodque animum illorum atque oculos ceperit: Quid quod inutilia immo noxia sæpiusculè carpunt. 3. Tantum abfuit, ut Ruben delectu factò afferret id, quod Rachel & Lea magni æstimarent, atque unde rixa inter illas oriretur. Quamvis hoc litigium non ex eo, quod Rachel hosce *Dudaim* Leæ invideret, sed potius ex zelotypia exstiterit; utra scilicet prior & potior mariti amoribus frueretur. 4. Neque Ruben tum eam in Botanicis notitiam habuit; ut illum fructum promptus investigaret, quem ante illum ætate longe provectorum nemo invenerit, aut qui cuilibet non obvius fuerit. Qua quidem accuratiori ipsum polluisse oportuit, si 5. solertius ulla ancilla *flores amabiles* a fructibus præcellentissimis discernere posset. Siquidem, uti dicitur, Rachel ad illos carpandos æque mittere posset ancillam, ac Lea maximum natu filium ad hos legendos. 6. Ad sextam objectionem, quod nempe Ruben in illa ætate portare non posset unam plantam tot tantisque Muzæ fructibus gravem, utpote quæ numerum quinquagenarium, vel secundum Clariss. Joh. Raijum, Hist. Pl. Tom. 2. pag. 1373. 70 aut 80: narium, imo 100. 150. aut 200: narium, æquaret, *fructus enim unusquisque, justam magnitudinem nactus, cucumerem nostratæ æquat.* ita respondet sæpe laudatus Ludolfus in Comment. Hist. Æthiop. Libr. I. Num. 72. p. 144. *Ut & obiectio de pondere & magnitudine istius fructus valde exigui est momenti, quales decennis vel duodecennis puer bene portare poterat.* Ast, si duodecennis Ruben, non in agro triticeo aut in

in vicinia pedem fixit puer, sed peracta lex aut septem annorum peregrinatione in Africam, aut in Indias, Orientalem vel Occidentalem usque, tanquam hujus Muzæ seu Ficus Indicæ natale solum, profectus ibi raros hosce fructus invenit, quos anno ætatis 12:mo domum redux matri demum obtulit: fatente in antecedentibus Eruditissimo Viro, scilicet Ficus Indicas, *Calidius clima poscere*, quam Damasci. Interim & Joh. Simonis in exercitatione Critica de *Dudaim Hal. Magdeb. 1731. in 4:to* eadem cum Ludolfo exponit Muza, ex formali literarum significatione. 7. Principem vero Radzevilium reperisse Ficus indicas haud procul Damasco in agris crescentes, ex ipsius verbis minime colligi posse videtur: Ita etenim in Hierosolymit. Peregrinat. edita Brunsbergæ 1601. in fol. Epist. 2. p. 36. loquitur; *Nempe in Syria videlicet Tripoli, in Balbech & hic Damasci præcipue reperiri fructuum genus, quod multis nationibus usitato vocabulo Mauza vocatur.* Unde oppido liquet ipsum illas ibi non vidisse sed ab aliis inaudisse: porro testatur eas in urbibus Tripoli, Balbech & Damasco reperiri, puta in ipsarum hortis vel hypocautis plantatas, minime in agro campove sponte natas. *Quæ circumstantiæ*, inquit ulterius loco citato, *mibi conjecturam fecerunt, haud alium fructum דודאים, Dudaim fuisse. - paulo post & alios viros doctos idem conjecisse animadverti, tametsi non additis rationibus.*

Sed quemadmodum, אין כל הרש תחת השמש, secundum Salomonem Eccl. 1:9. Ita jam pridem seculo a nato Christo secundo, R. Juda bar Simon *Dudaim* per מישן reddidit, in sing. מיש h. e. *Müz* vel *Mauz* Æthiop. ejus-

ejusd. sententiæ fuit R. Issa (char bar ben Naphtali, dum in Matthanoth Chehuna ita dicit: מן אילן שנקרא מייש speciem arboris esse, quæ dicebatur *Maiisch*. Pariter invenitur vox מייש *Maiisch*, in Mass. Tamid. fol. 28. & in Beresch. Rabba, Parasch. 72 &c. h. e. *Mauz* Alpino, *Mauze* Theveti Lugd. *Muz* & *Gemez*, Mauritaniis, *Dudaim* in Bibliis, Casp. Bauh. pin. p. 507.

Præterea Botanici, de Ficu Indica aut *Muza* hac, seu *Pala* Arab. scribentes, nullam mentionem faciunt, aut Palæstinæ aut Asiæ, tanquam hujus fructus feracis: neque præstantis & suavissimi istius odoris meminerunt, quem ipsi clarissimus Ludolfus tribuit.

Verum enimvero, si animum ad illa tantum, quæ sacra litera subministrat, advertimus, quæ sequuntur momenta colligi possunt. 1. Non fuisse *Dudaim* fructum arboreum; etenim Rubenem admodum juvenem & quinque solum annos natum, ipsa staturæ brevitate prohibitum, quominus ad fructus aliquos decerpandos pertingeret.

2. Neque adeo parvulum arbores adscendere ausum.

3. Vero perquam simile esse, illum in agrum messores consequutum, his opus facientibus, huc illuc oberrasse: nam

4. In ipsis segetibus vagari, ipsi non permissum, ne conculcarentur.

5. Sed in crepidinibus aut viretis agri obambulasse atq; ibi aliquot fraga seu mora, jam tum maturescencia, invenisse, hæc legisse puerulum atque exultabun-

dum illico domum petivisse, quo Leam matrem hoc munusculo bearet: id quo hodienum probos ac pios infantes facere videmus.

6. Quod si in ipso agro, שדה *Sade*, unde nostrum Svecanum *Swedie*, illos invenisset, vel inde quis facile concluderet, *Dudaim* tanto minus fuisse fructum arboreum, quod agricolæ parum diligentis sit atque prudentis, agrum possidere arboribus & fruticibus obsitum.

7. Fuisse ergo *Dudaim* fructum quendam terrestrem, aut in ipso agro, aut ad marginem agri crescentem, ut mora terrestria Servio, aut ex fruticibus oriundum,

8. Nam procul & in dissita loca evagari puerulum & domini filium natu maximum ægre permissuri essent operarii.

9. Hujus generis fructum esse quidem Rubum repentem fructu cæsius, Caspar. Bauh. de quo Joh. Raij. Hist. pl. t. 2. p. 1640. ita fatur: *Inter segetes & in arvis, demessa segete, inque sylvis cædis frequens reperitur, ut interdum totos agros occupet, tam cultos quam incultos.* Hunc ego sæpissime circa Upsalam, & imprimis in pago *Waxala* reperi in agris crescentem: haud secus ac Rubus humilis fragariæ folio, flore & fructu rubro O.R.f. seu *Fragaria fruticans* apud Norlandos occidentales & Westrobothnienfes, magna copia in pratis & agrorum marginibus crescit, quarum baccarum odore ac sapore nihil suavius, nihil dulcius.

Ad hanc similitudine quam proxime accedit *Fragaria vulgaris* Gerard, seu *Fragaria terens* traga alba

ba & rubra, J. Bauh. quæ, tam propter argumenta allata, contra Ficum Indicam aut fructus arboreos, quam propter ea, quæ sequuntur, ex mea quidem sententia, ipsissimis *Dudaim* affinis esse videtur. Ut :

1. In Gemara, ad hæc verba; סגלן עשב שקורין וזל h. e. *Siglin* herba, quam vocant *Violam*, & sunt ipsi נב תריא folia. Speciem aliquam *Viola*, tria habentem folia nunquam me vidisse fateor; attamen sæpius vidi Rabbinos & alios in re herbaria hospites, alteri herbæ alterius nomen imponere.

2. Fragarias autem, tam vulgarem, quam fruticantem, tria habere folia vellippis & tonsoribus notum est; unde facile crediderim טזס *Siglin*, per quos R. Isaacides *Dudaim* interpretatus est, significare Uvas, atque hoc vocabulum unum idemque esse cum סגל, *Segol*, Chald. Botrus, cum quo optime conspirat. Szölö, Ung. Uva, Szölöfö, Ung. Botrus, racemus: (Unde Schindlerus, סגלן *Mandragoras fuisse Botris similes* ait; nec tamen Mandragora est botrifera.) Etenim litera G, in linguis vernaculis quam sæpissime ex istiusmodi vocibus excidit: e. g. *Segel*, Sved. Velum, *Sail*, Angl. *Seyl*, Anglos. id. *Tagel*, Sved. Goth. Ulfil. crinis, *Tail*, Angl. *Zaul*, Thuring. *Tzayle*, Teut. vet. *Kugel*, Germ. globus, circulus. *Kula*, Sved. *Kole*, Pol. *Kolo*, Dalm. *Tagr*, Goth. Ulf. lacryma, *Târ*, Sved. & sexcenta ejusmodi alia.

3. Fragaria non tantum grati est saporis sed suavissime quoque olet, id quod & jam de *Dudaim* adfirmatur Cant. 7: 13. הדודאים נתנו ריח, *Dudaim dederunt odorem*. Sæpeque ex superiori contignatione ædium

mearum, apertis æstate fenestris, odorem eorum optime persentiscere potui, dum in corticibus betulinis præterveherentur.

4. Non parum roboris adsertioni meæ acquiritur ex voce illa, per quam Targum, loco citato, *Dudaim* explicat: nempe יברוח, in sing. יברוח, quæ composita videtur, ex יאב Hebr. desideravit Pl. 119. & רוח, unde ריח, Hebr. odor, fragrantia; adeo ut יברוח, *Ibroh*, desiderabilem odorem significet, quæ etiam Onkeloso & R. Chijæ bar Abba in transferendo *Dudaim* inserviit.

5. יברוח itaq̃ demto jod, optime cum voce *fraga*, Lat. convenit, h. e. fructus odor, sive olens vel mora fragariæ odora, quæ & mora terrestria *Servio* dicta.

6. Quapropter etiam hæc herba Latinis vocatur *fragaria*, Ital. *fragola*, Gall. *fraïse*. Et Svedorum *smulttron*, (est enim *on* terminatio plur. baccarum nominibus admodum familiaris, ut: *biortron*, *tistron*, *kræson*, *slindron* &c.) unde nisi a *smull*, Goth. aut *smell*, Angl. h. e. odor, fragrantia, a *sweet smell*, Angl. odor sive vis, fragrantia, hinc *smæl-distel*, Rosa alba, s. Acantha leuce.

7. Propter sævem hunc odorem, fragum quoq̃ Ung. dictum *Epery*, quod plane coincidit cum יברוח Ch.

8. Ira Chaldaicum hocce vocabulum יברוח, adhuc sartum tectumque manet apud Polonos, quibus *borowki* notat fraga, mora Rubi. Indeque *borowki czarne*, vaccinia nigra, *borowki czerwone*, vitis idæa rubra, *warikat* Esthon. it. mora Rubi idæi, *Gæsek*. Et videtur quidem vox illa *bær*, Sved. *berry*, Angl. *beer*, Germ. *beere*, Belg. & Sicambr. *beer*, Norvag. *byri*, Anglos. bacca, *beria*, Anglos. Uva, fraga, mora, bacca,

cæ, quamvis corrupta magis, cum eadem radice habere aliquam affinitatem. Quare & fraga Svedis vocantur *jord-bær*, q. d. terrestria fraga, vel *humī nascentia fraga*, ut Virg. Eccl. III. 92. *erdbeer*, Germ. interim & referri possunt ad פרי *Peri*, Hebr. fructus.

9. יברוח *Ch. & Ar.* unquam significare Mandragoram nemo adhuc plene & plane demonstravit: mora autem & speciem pomorum exiguorum denotare potuisse, velle videtur Persica vox, *sajeberb & sajebruch*, h. e. poma exigua, Castellus & Men. Th. Qua in re eo tutius acquiesco, quod Castellus dicat ad vocem יברוח, Gen. 30: 14. *Gerson & alii יברוח violas explicant*: quibus Elias Levites, Aben Esra, Mercerus, Fagius, & ceteri adstipulantur. Unde satis de hoc vocabulo dubitari patet, quid omnino primario denotarit.

10. Qui *Dudaim* per Chamæbatum reddiderunt, illos ad veritatem quam proxime accessisse censeo. Est enim Chamæbatus idem ac Rubus repens fructu cæsius, C. Bauh. cujus supra memini.

11. Gratiore vero sapore odoreque gaudet Rubus Idæus spinosus C. Bauh. Sved. *Hallon* dictus, ideoque nomen sortitus ab חליץ *ballan*, Ch. & Syr. h. e. dulces svaves, indeque *cialu & cialis* Turc. Rubus. Men. Th. Hi ipsi Rubi Idæi spinosi fructus vocantur quoque *mora* Lat. conf. Raij. Hist. pl. t. 2. p. 1640. Hujus mora odorem spirant, adeo similem Violæ Martiæ, & radici Iridis Florentinæ, Gerard. (unde appellatur *viol-rot*, Sved.) ut, si potui admisceas aut mora Rubi Idæi spinosi, aut Violam Martiam, nec gustu, nec olfactu subolere poteris, utra species immista sit: folia quoque huic terna aut quina.

12. Quod quoque *Dudaim*, in singul. *Dud*, sint & fuerint *fraga* seu *mora*, insuper ex arcta ceterarum linguarum Orientalium cum matre Hebræa affinitate confirmatur, ut: *Dud*, Turc. Morum, *tut*, Arab. *tut*, Pers. morum, indeque dimin. *tutiil alyk*, Arab. Gol. morum sylvestre, vel fructus Rubi. *tuty belw*, morum dulce. תות, *dud* vel *tut*, id. Chald. & Talm. pl. *tutim* & *dudim*, in Libr. prec. *fraga*, *mora* Buxtorf. Unde quoque *diut*, seu *jut*, *juta* Sved. h. e. *mora*, *fraga*, *baccæ*, nomen forte accepit; hinc *blå-juta* Sved. h. e. *mora*, *vaccinia nigra*, *odon* alias dicta; *Ræ-juta*, *vitis idea*, item *Rubus*. In Baal Aruch legitur: מאי דודאמי אמר רב יברוחי: לוי אמר סיגלי רבי יונתן אמר סביס: quid sunt *Dudaim*? Raf dixit *Jabruchim*, Rabbi Levi dixit *Sigle*, R. Jonathan autem *Savis*. In nostris codicibus Talmudis (Sanhedrin fol. 99.) legitur nunc סיפסוק *Siffok*. Ubi duo iterum vocabula notatu digna occurrunt, *Savis* nempe & *Siffok*, quorum prius convenit cum *Syfis*, Brit. *fraga*; posterius vero cum *Czipke*, Ung. fructus Rubi, *mora*. Unde *Czipke bokor*, Ung. *Rubus arbor* vel *frutex*. Indequè *Fennonum*, *Sicka* *fraga*, *mab sicka*, *terrestria fraga*. *maa sickut*, Esthon. id.

13. *Fraga* aut *mora*, *Dudaim* Hebr. appellata, a fragrantia & svaveolentia sua nomen sortita esse, alia etjam vocabula adstruere videntur, ut; *dudemman*, Pers. multum odor. Men. Th *dutsi*, Turc. suffitus, *tutsi*, Turc. id. ibid. *dutsilemek*, Turc. *suffire*, vel *parfumer*, Gall. ut idem ibid. explicatur. Notatu præterea dignum est, quod hic ipse *Rubus idæus spinosus* frequens esse soleat בשרה *basade*, in agro, scil. agro.

agrorum locis saxosis vel acervis lapidum ibidem congestis, unde & Smolandis *âker - bær*, h. e. agraria mora, non immerito audiunt.

14. Ast dicat aliquis; morum arborem quoque *dud*, Turc. appellari, ideoque per *dudaim* mora arboris Mori indicari. Sed, præter argumenta allata, etjam hoc obstat, quod mora arboris Mori, nullum fere odorem spirent, nedum svavem atque gratum, qui tamen laudatur in *dudaim* Cant. 7: 13.

15. Morus præterea arbor, non דוד *Dud* Hebræis, sed בָּכָא *baca* audit, unde *beg* & *beag* Anglos. morum & *begbeam*, morus arbor, *baina bagms* Goth. Ulfil. Luc. 17. 6. id. quasi a בִּכְאִים *becaim*, Hebr. plurali abeunte in *baim* vel *bain*.

16. Quod si ad *dud*, pl. *dudaim* alludere placeat, facile quis dixerit, Rubum, aut morum Rubi, a veterum Græcorum *Magis* appellitatum fuisse αἷμα τιτάνου, h. e. sanguinem *Titani*, scil. ob rubedinem mororum, quæ compressa sanguineum fundunt succum; per syncopen vero ac metathesin τιταῖμα. A quo non multum abludit *dūvedim* & *dewadim*, Arab. lacrymæ arboreæ genus, quod sanguinis instar emanat. Men. Th. indeque Virgil:

Sanguineis frontem moris & tempora pingit.

17. Quemadmodum דוד, Hebr. significat amabilem, jucundum, *sât*, Sved. Ita hinc derivanda *diddan*, Brit. jucundus, svavis, facetus, *diddanu*, Brit. exhilarare, consolari, *teizo*, Ung. placens, indeque varia nomina herbarum fragrantium, ut; *Tuderi*, Pers. genus herbæ incertæ, *Thlaspeos* vel *malvæ*. Men.

Men. Th. *Duder*, Sved. item nomen variarum herbarum, ut *Linduder*, selamum. Frank. Specul. Botan. *duder*, it. myagrum, ibid. *tusen duder*, Sved. *Centaurium minus*, *tusendyder*, Dan. Sim. Paul. *dotter blum*, Germ. dens leonis. *tytebeer*, Norvag. *Vitis idea rubra* Camer. Ep. Trag. hist. plant. *dodde*, Teut. *typha*, kil. *dotter blumen*, item Germ. *populago*, vel *caltha palustris*, & plura alia, quæ adferre opus non est.

18. Propter similitudinem, quæ inter mora Rubi & fructum arboris Mori intercedit, Rubus quoque appellatus est Morus Vaticana Romanis, Megis. Morus Baticana, Mentz. Ind.

19. Quominus autem per *Dudaim* Hebræorum intelligatur *Mandragora*, Lat. *μανδραγόρα*, Gr. Vulg. *μανδραγόρας*, Theophr. *μανδραγόρον*, Hippocr. *Mandragora* & *Mandragola* Ital. *Madragora*, Boh. *Mandragore*, Gall. *Mandracola*, Hisp. *Mandrake*, Angl. *Nadragulya*, Ung. *τρασυρα*, Ægypt. præter argumenta superius adducta, etjam hæc obstant:

1. Quod hæc nunquam sponte crescat בשרה, in agro, ut de *dudaim* adfirmatur Gen. loc. cit.

2. Neq; in agrorum marginibus vel campis; sed in sylvis & umbrosis locis, nec non prope ripas fluviorum, vel ad arborum margines quæ secundum flumina sita sunt, & quibusdam aliis locis uliginosis fluviorum. Teste Ray. Hist. pl. t. 1. p. 669. *Mandragora* dicitur, quod solis fervidioris impatiens ad mandras pecorum, antra, aliasque speluncas umbrosas provenire amet ibid. p. 668.

3. Sunt *Mandragoræ* poma, quamvis esu innoxia

xia, tamen insipida vel saporis ingrati, quod ipse gustu percepi atque expertus sum.

4. Quod si *dudaim* fuerint Mandragora, haud sane multos petiolos parvis suis manibus prehendisset, domumque portasset Ruben; habet enim magna & crassa folia, nullumque caulem, sed inter folia pediculi exeunt crebri, duarum circiter unciarum.

5. Parum itaque aut nihil sufficeret iste manipulus, in duas partes Racheli & Leæ dividendus, quod tamen Rachel rogabat, dicendo; תנינא לי מדרוראי, *da, quæso, mihi de mandragoris filii tui*, h. e. me interprete, partem aliquam; vel *da, quæso, mihi aliquot saltem fraga vel mora*.

6. Neq; *dudaim* in genere flores amabiles fuisse autumo, quippe qui, inde ab appetente vere, ad messem triticeam usq; plus satis reperiiebantur atq; succrescebant.

7. Ideoque Racheli jam obsoleti, dudum novitatis gratiam exuerant.

8. Neque, ut quidem Criticorum plurimi adferunt, Rachelem ideo *Dudaim* concupivisse crediderim, quod eorum esu fœcundiores se fore crederet, qua de re, ne gry quidem, in sacro textu; sed ingenti aviditate eosdem desiderasse, tanquam primos anni fructus, ac propterea eo gratiores.

9. Id quod hodieq; mulieribus perquam est familiare: Quoties enim hæ, primo vere aut æstate appetente, thalerum imperialem, imo duos vel tres erogant, pro pauxillulo ceraforum, fragorum aut ejusmodi fructuum? Ita hæc Batava pluris, quam tribus aut quatuor obulis non æstimanda, primo tamen die, quo, etiam in ipsa Batavia, venum exponitur, aureo vel pluris constat.

10. Fraga autem, imprimis præcocia illa, avidissime appeti, non modo ipsa experientia testatur, verum & aliorum testimonia idem comprobant, ut Sim. Pauli, cujus hoc in Flora Danica p. 237. legitur : *Saa som Jord-bær (fraga) plege gierne at locke dennem til sig, som gaa dennem farbi, sa at de faae stor begjærlighed til dennem at plocke oc æde &c.*

11. Neq; ex sacra pagina concludere quis potest, Leam vel Rachelem sperasse, a Rubene hos *Dudaim* domum allatum iri, sed utrique ex inopinato hoc munusculum obvenisse. Uti nec Leam in eum finem sivilisse filiolum sequi operarios, nec Rachelem ad eos legendos misisse famulam.

12. Eo probabilius deniq; statuere ausim, *Dudaim* esse, fraga, h. e. fructus Rubi idæi minoris, Lacun : seu mora Rubi Idæi spinosi, C. Bauh. Pin. quo certius constat, non tantum reliquas Ling. Orient. utpote Arab. Chald. Pers. Turc. Talmud. & Rabbīnor. verum etiam Europæarum nonnullas, & re, & nomine, huic sententiæ suffragari, suumq; robur conciliare. Et cum שדה *Sada*, vi nativæ indolis procul dubio denotet nostrum *Swedie*, h. e. campum sylvæ antea occupatum tectumq; qui tamen, cæsis inq; cineres redactis arboribus, semina jam admittit; quod etiam confirmare videntur verba Davidis Psal. 132:6. שְׂדֵי יַעַר *Sede jaar*, campi s. agri sylvæ, nobis *Jær* s. *Ger-Swedie*; eo magis veritati erit consentaneum, *Dudaim* fuisse fraga vel mora Rubi Idæi, quo certius constat, non alia hodie-num loca baccarum ejusmodi esse feraciora.

Quod si in posterum certiora edoctus fuero, sciat velim Lector Benevolus, me, quæ hic & nunc dicta sunt, libere revocaturum, quippe qui pondera rationum semper maximi facio. Imprimis vero, ubi de argumento agitur ex sacris literis desumpto, quas omnes non sine summa reverentia & pia animi attentione legere debemus, inde verum & genuinum germen יָדָא *Ida* investigaturi, nempe arborem vitæ, ex qua prænobilis ille atq; pulcherrimus fructus progerminat,

τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃς ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς
πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

PAMPHLET BINDERS

This is No. 1525

also carried in stock in the following sizes

	HIGH	WIDE	THICKNESS		HIGH	WIDE	THICKNESS
1523	9 inches	7 inches	$\frac{1}{2}$ inch	1529	12 inches	10 inches	inch
1524	10 "	7 "	"	1530	12 "	$9\frac{1}{2}$ "	"
1525	9 "	6 "	"	1532	13 "	10 "	"
1526	$9\frac{1}{2}$ "	$7\frac{1}{2}$ "	"	1533	14 "	11 "	"
1527	$10\frac{1}{2}$ "	$7\frac{1}{2}$ "	"	1534	16 "	12 "	"
1528	11 "	8 "	"				

Other sizes made to order.

MANUFACTURED BY

LIBRARY BUREAU

Division of REMINGTON RAND INC.

Library Supplies of all kinds